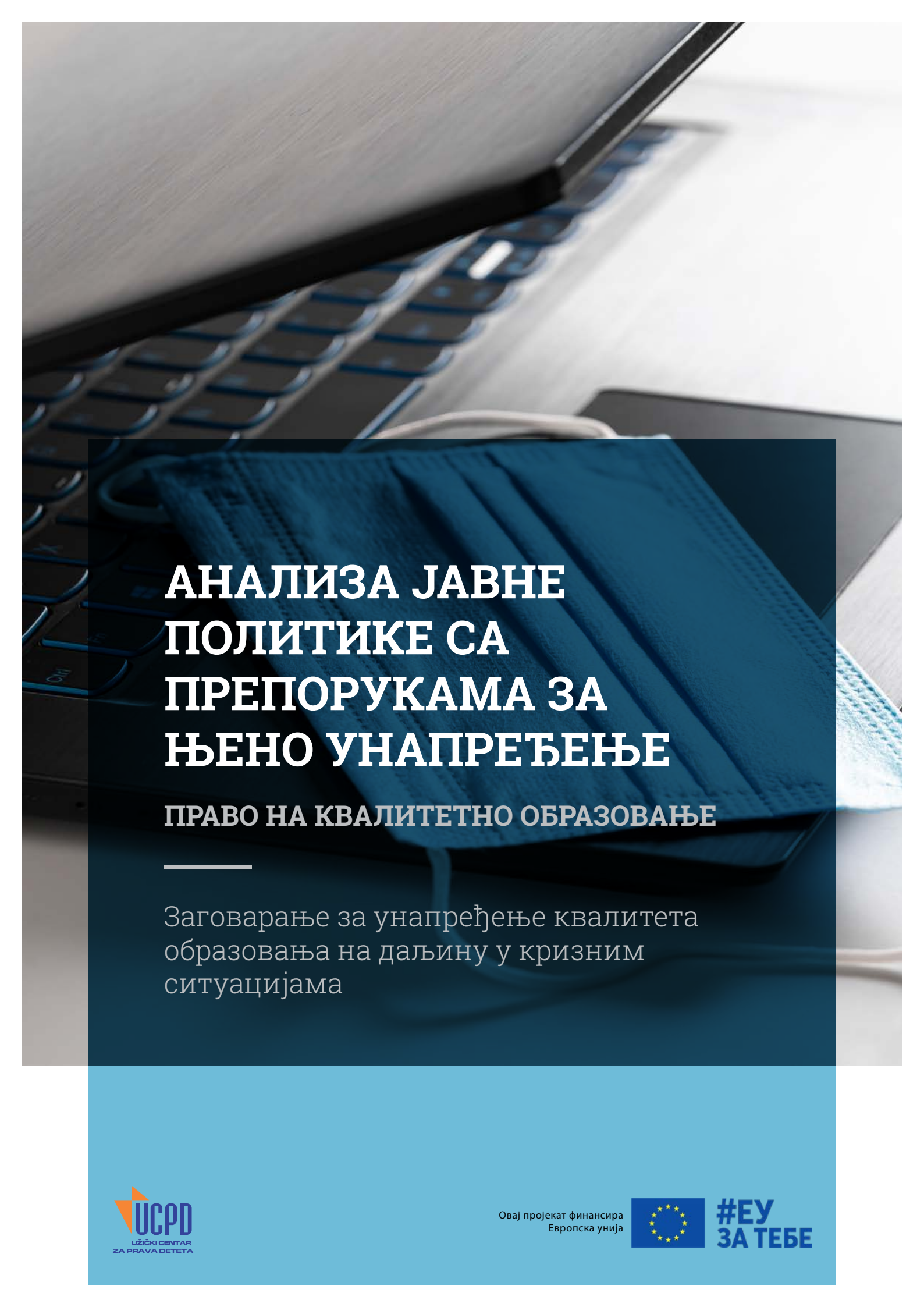

АНАЛИЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ СА ПРЕПОРУКАМА ЗА ЊЕНО УНАПРЕЂЕЊЕ

ПРАВО НА КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ

Заговарање за унапређење квалитета
образовања на даљину у кризним
ситуацијама

Сви појмови који су у тексту употребљени у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе.

Овај пројекат финансира
Европска унија

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

Ова публикација објављена је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину публикације искључиво је одговоран Ужички центар за права детета и она не изражава званичне ставове Европске уније.

Право детета на образовање дефинисано је са два члана Конвенције о правима детета: члан 28, који се бави обавезом држава да предузму све активности којима ће постићи циљеве образовања и члан 29, у којем се дефинишу ти циљеви. Конвенција о правима детета је универзално ратификована, што значи да су се све државе обавезале да ће спроводити одредбе из ова два члана.

Резиме

Светска здравствена организација прогласила је 11. марта 2020. године глобалну пандемију коронавируса.

Као системски одговор на спречавање ширења болести проузроковане вирусом ковид 19, која је према процени здравствених стручњака услед лаког преношења и ризика од смртог исхода представљала озбиљну претњу човечанству, предузете су, на глобалном нивоу, мере физичког дистанцирања и „закључавања“ становништва. Мере су, између осталог, подразумевале и прекид рада, односно затварање образовно-васпитних установа на свим нивоима образовања.

Актуелна криза разоткрила је и учинила видљивијим бројне неједнакости у школским системима широм света: од приступа интернету и дигиталним уређајима и ресурсима неопходним за реализацију онлајн наставе, подршке у процесу учења, до неуспеха да се омогући локална иницијатива и ресурси ускладе са потребама. Истовремено, довела је у питање једно од основних права детета – право на образовање.

Истраживање које је спроведено у оквиру пројекта „Право на образовање у периоду кризе изазване пандемијом вируса ковид 19 у Србији“, крајем 2021. године, указало је на бројне изазове у остваривању права на образовање. Предмет истраживања су образовна

искуства ученика, наставника и родитеља, као кључних актера у систему образовања током школске 2020/2021. године, „друге пандемијске школске године“. Главни циљ истраживања је прикупљање емпиријских налаза који су основ за формулисање практичних препорука за подршку у остваривању права на образовање деце и младих у Србији, гарантованих Конвенцијом.

Подаци добијени кроз интервјуе са децом, наставницима и родитељима указују на то да су током комбиноване и наставе на даљину, учесници у истраживању били суочени са бројним изазовима, различите природе: техничким, педагошким, психолошким, здравственим, организационим, етичким. Из перспективе свих трију циљних група, квалитет образовних постигнућа ученика опао је током пандемије; ученици нису остварили предвиђене исходе (имају „рупе у знању“). То указује на то да је здравствена криза резултирала кризом у остваривању права детета. Наставом на даљину највише су погођени ученици из осетљивих социјалних група, они који су били искључени из образовног процеса и без психосоцијалне подршке од стране чланова породице и наставника.

На основу налаза истраживања, формулисане су практичне импликације, односно препоруке за организовање наставе у дигиталном окружењу, као и у учионици, уз коришћење дигиталних алата. Важно је да се онлајн и комбинована настава у ванредним околностима не могу изједначити са планираном, добро припремљеном, осмишљеном и организованом онлајн наставом. И поред тога, богата искуства стечена у пракси у ванредним околностима могу послужити за планирање и

унапређивање наставног процеса, и у дигиталном и у традиционалном окружењу за учење. Оне ће допринети остваривању права на квалитетно образовање, а односиле би се на две кључне компоненте:

- 1. Усвајање Правилника о организацији наставе у ванредним околностима и**
- 2. Усвајање Стручног упутства за пружање психосоцијалне и здравствене подршке ученицима током наставе у ванредним околностима.**

УВОД

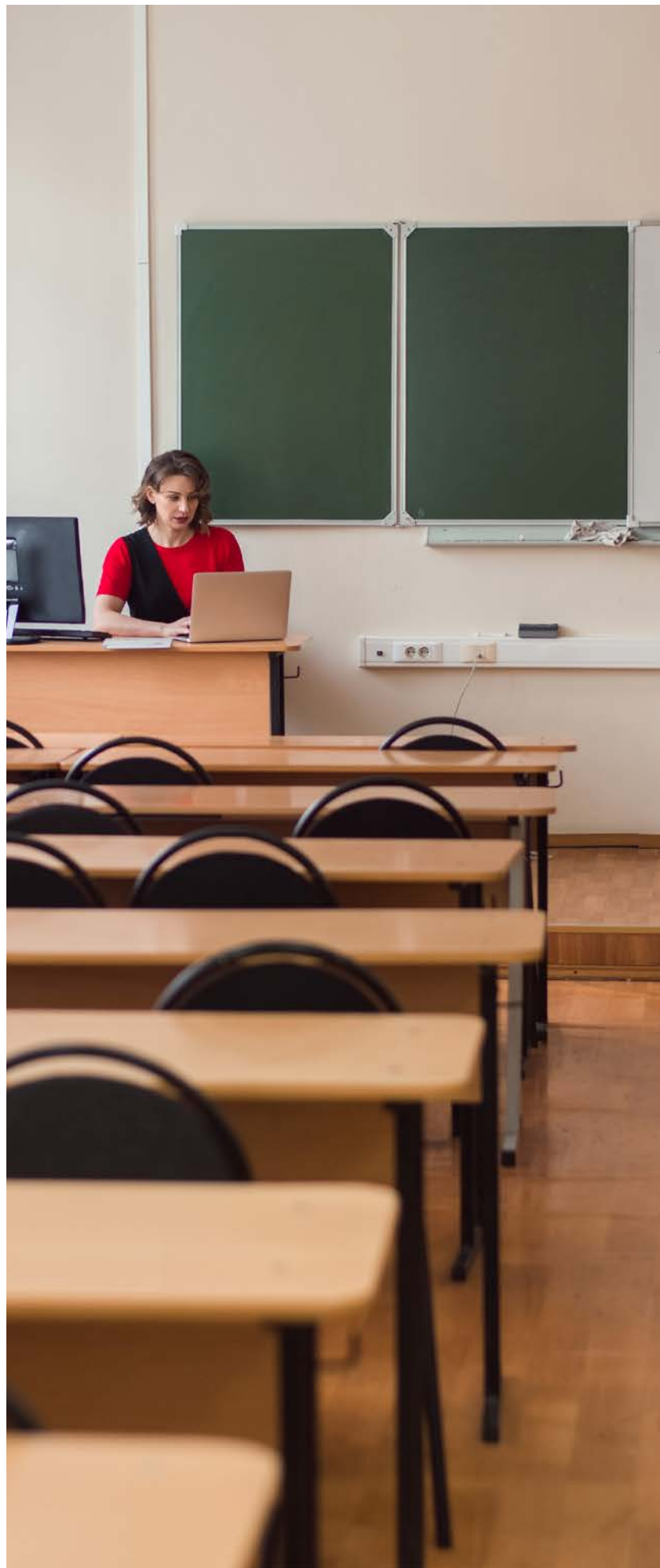
Право детета на образовање дефинишу два члана Конвенције о правима детета: члан 28, који се бави обавезом држава да предузму све активности којима ће постићи циљеве образовања и члан 29, у којем се дефинишу ти циљеви. Конвенција о правима детета је универзално ратификована, што значи да су се све државе обавезале да ће спроводити ове одредбе.

Имајући у виду да Конвенција кроз члан 29. уводи циљеве и квалитет образовања као неотуђиво право детета, наш образовни систем мора у своје циљеве уврстити и оне дефинисане Конвенцијом. Држава може одредити и друге, шире или различите циљеве образовања, све док они нису у супротности са овим, Конвенцијом прокламованим. Дефинишући циљеве образовања на овакав начин, Конвенција имплицитно захтева од држава уговорница да прилагоде и систем образовања и усавршавања запослених у образовању потребама таквог образовања. Стандарди у погледу циљева образовања дефинисаних Конвенцијом, утичу и на унапређивање наставних планова, програма и

садржаја. образовање треба да тежи обезбеђивању савладавања основних животних вештина сваког детета. Основне вештине не подразумевају само писменост и рачунање. Конвенција обавезује креаторе образовних политика и на одговарајуће исходе, које треба озаконити.

Закон о основама система образовања и васпитања уважио је захтеве и стандарде Конвенције у погледу остваривања права на образовање, укључујући и одредбе члана 29. у погледу квалитета образовања. Они су дефинисани законом, што значи да је законодавни оквир у Републици Србији повољан и ствара основе за пуну имплементацију.

Као системски одговор на спречавање ширења болести проузроковане вирусом ковид 19, која је услед лаког преношења и ризика од смртог исхода, представљала озбиљну претњу човечанству, предузете су, на глобалном нивоу, мере физичког дистанцирања и „закључавања“ становништва. Мере су довеле до затварања образовно-васпитних установа на свим нивоима.

Изазови у пракси

Деца и млади били су веома погођени политичким одговорима на сузбијање вируса.

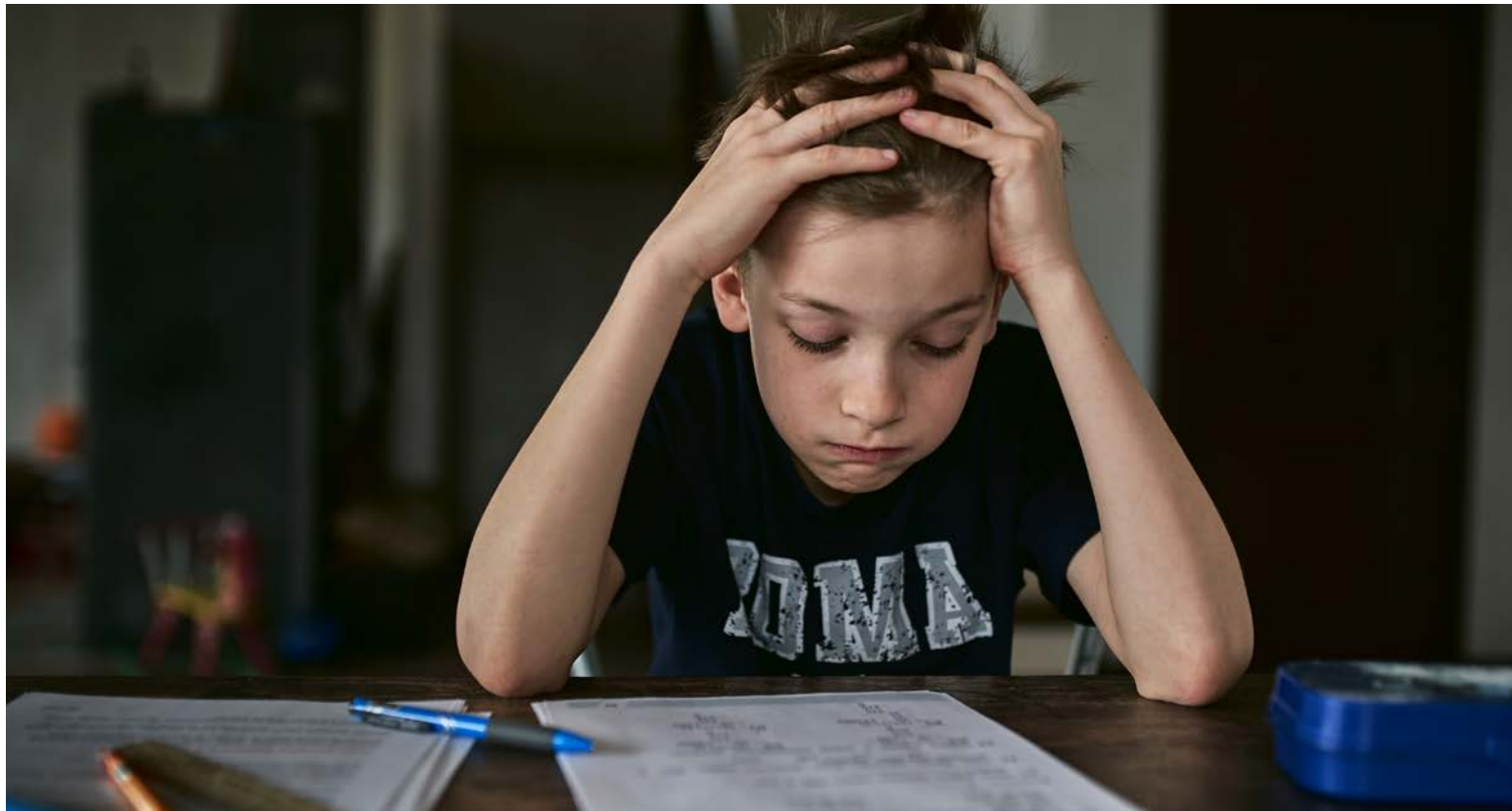
Скоро 1,9 милијарди ученика у више од 190 земаља света престало је да похађа наставу у школи. Затварање школа утицало је на 94% светске популације ученика, односно на 99% популације у земљама са ниским и средњим приходима. За неке ученике настава је, мање или више успешно, „пресељена“ у онлајн окружење или је реализована на даљину. За многе, посебно за ученике из осетљивих и маргинализованих група, оних који нису имали приступ дигиталним ресурсима за учење или им је изостала подршка одраслих или мотивација за самостално учење, након затварања школа, процес образовања је прекинут. Криза је учинила видљивијим неједнакости у школским системима широм света: од приступа широкопојасном интернету и дигиталним уређајима и ресурсима до немогућности локалне иницијативе да усклади ресурсе са потребама. Истовремено, довела је у питање једно од основних права детета, право на образовање.

Истраживање које је спроведено у оквиру пројекта „Право на образовање у периоду кризе изазване пандемијом вируса ковид 19 у Србији ¹“, крајем 2021. године указало је на бројне изазове у остваривању права на образовање.

Предмет истраживања су образовна искуства ученика, наставника и родитеља, током школске 2020/21. године. Главни циљ истраживања је прикупљање емпиријских налаза који представљају основ за формулисање практичних препорука за подршку у остваривању права на образовање деце и младих у Србији, гарантовано Конвенцијом УН о правима детета.

Интервјуи са децом, наставницима и родитељима указују на бројне изазове различите природе: технички, педагошки, психолошки, здравствени, организациони, етички. Из перспективе ових трију циљних група, квалитет образовних постигнућа ученика опао је током пандемије коронавируса, ученици нису остварили предвиђене исходе, што указује на то да је здравствена криза резултирала кризом права детета. Наставом на даљину највише су погођени ученици из осетљивих група, они који су били искључени из образовног процеса и без одговарајуће образовне и психосоцијалне подршке од стране чланова породице и наставника.

Једна од кључних компоненти која је била предмет истраживања односила се на организацију наставе током епидемије. Подаци указују на то да су примењени модели наставе на

даљину имали добрих страна, али су се и ученици и наставници суочавали са бројним изазовима. Испитаници из свих циљних група сагласни су у томе да је онлајн наставу већина ученика схватила „мање озбиљно“ и одговорно него наставу у учионици. Атмосфера на онлајн часовима често је била „хаотична“, ученици нису слушали ни једни друге, нити наставника, без могућности наставника да успоставе дисциплину и продуктивну радну атмосферу. Што се тиче квалитета онлајн и комбиноване наставе, ученици, наставници и родитељи сматрају да је он генерално нижи од квалитета наставе у учионици. Успешност наставе на даљину, по мишљењу наставника, зависи од бројних фактора, од којих је неке тешко контролисати. Међу техничким тешкоћама, најчешће се издвајају неодговарајућа инфраструктурна опремљеност школа, недовољан број дигиталних уређаја у породици или њихово непоседовање. Један од најважнијих педагошких

изазова током реализације комбиноване и наставе на даљину је тај што већина наставника не поседује искуство у реализовању ових видова наставе, нити знање стечено током иницијалног образовања или континуираног стручног усавршавања о интегрисању дигиталних алата у настави.

Процес социјализације отежава недостатак симетричне и асиметричне социјалне интеракције, односно непосредне интеракције „лицем-у-лице“ са вршњацима и наставницима у школском контексту, која има формативну улогу у когнитивном, и у социо-емоционалном развоју деце, поготову млађег узраста. На основу налаза, током наставе на даљину нису у довољној мери искоришћене могућности дигиталне технологије за колаборативни и групни рад ученика. Недостатак одговарајуће подршке током процеса учења од стране родитеља и породичног окружења (зато што не поседују одговарајуће дигиталне компетенције, специфична предметна

знања или су окупирани послом и другим обавезама), један је од важних социјалних тешкоћа са којим су се ученици сусрели током пандемије коронавируса. Недовољно развијене дигиталне компетенције наставника и ученика, али и родитеља такође су један од најважнијих педагошких изазова.

Међу најважнијим изазовима психолошке природе издвајају се: хронична брига ученика за сопствено здравље и чланова породице у случају заражавања (поготову у породицама медицинских радника), забринутост због негативних здравствених последица прекомерног коришћења дигиталних уређаја током онлајн наставе (главобоља, проблеми са видом итд.), стрес условљен кратким роковима за слање задатака и великим обимом захтева од стране наставника.

Он је присутнији код успешнијих ученика: постојање анксиозности у ситуацијама оцењивања и усменог одговарања у онлајн окружењу, бригае око школског успеха, полагања завршног испита... Родитељи су забринуте због времена које њихово дете проводи испред екрана дигиталних уређаја, дисконтинуитета у стицању знања и вештина, пропуштених прилика за учење, губљења радних навика, а неки и због тога што нису у могућности да детету обезбеде услове за учење и пруже одговарајућу образовну подршку.

На основу налаза спроведеног истраживања, формулисане су препоруке за организовање наставе у дигиталном окружењу, као и наставе у учионици, уз коришћење дигиталних алата.

Препоруке

Богата искуства стечена у пракси у ванредним околностима могу се употребити за планирање и унапређивање наставног процеса и допринети квалитетнијем образовању.

Онлајн и комбинована настава у ванредним околностима, не могу се изједначити са унапред планираном, добро припремљеном, осмишљеном и организованом онлајн наставом. И поред тога, богата искуства стечена у пракси у ванредним околностима могу се употребити за планирање и унапређивање наставног процеса. Она ће допринети квалитетнијем образовању. То укључује две компоненте:

- 1. Усвајање Правилника о организацији наставе у ванредним околностима и**
- 2. Усвајање Стручног упутства за пружање психосоцијалне и здравствене подршке ученицима током наставе у ванредним околностима.**

1. ПРЕПОРУКЕ ЗА ПРАВИЛНИК О ОРГАНИЗАЦИЈИ НАСТАВЕ У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА

Иако су све школе у Србији имале обавезу да организују наставу у складу са Стручним упутством МПНТР и актуелном епидемиолошком ситуацијом, организација наставе из појединих предмета разликовала се на нивоу исте школе. Из перспективе

ученика и родитеља, начин рада био је препуштен личној одговорности, снажљивости и иницијативи наставника. Они су били међусобно неусклађени у различитим аспектима, што је стварало конфузију код ученика. Поред наведених, ученици из осетљивих социјалних група (као и њихови родитељи и наставници), суочавали су се са додатним, специфичним проблемима: немогућност спровођења епидемиолошких мера (физичко дистанцирање и ношење маски), изостанак индивидуалних третмана који су деци тешкоћама неопходни, нестручност чланова породице у погледу пружања образовне подршке деци, недостатак директног контакта и комуникације са њима, непоседовање одговарајућих дигиталних ресурса, компетенција и уређаја.

Правилник о организацији наставе у ванредним околностима треба да замени постојеће Стручно упутство, као и друге привремене акте које је МПНТР донело у претходном периоду и да успостави оквирни стандард за реализацију наставе у ванредним околностима који би био обавезујући и који не би био ограничен само на епидемију Ковид-19, већ и на остале

ванредне околности. При изради Правилника, неопходно је уважити следеће препоруке и елементе:

- Педагошки најефикаснији начин организовања наставног процеса у основним и средњим школама, на основу искуства интервјуисаних наставника, родитеља и ученика јесте непосредан васпитнообразовни рад са ученицима, уз коришћење дигиталних алата;
- Главна предност комбиноване или хибридне наставе у односу на онлајн и наставу на даљину јесте то што ученици имају непосредан контакт и интеракцију „лицем-у-лице“ са наставницима и вршњацима;
- Подела одељења у групе и истовремени рад са обе групе ученика (са једном у учионици, а са другом онлајн), био је веома захтеван, чак и уколико је школа технички добро опремљена а наставници поседују одговарајуће дигиталне вештине;
- Током комбиновања непосредног васпитно-образовног рада и наставе на даљину (уколико су ученици подељени у групе), препоручује се смена група на седмичном, а не на дневном нивоу, због тога што честе промене захтевају континуирано прилагођавање ученика;
- Настава на даљину, као и комбинована настава, изазовна је у раду са ученицима основношколског и средњошколског узраста због специфичности и развојних потреба деце и младих овог узраста. Школа је важан агенс социо-емоционалног развоја деце;
- Настава у онлајн окружењу има своје специфичности у односу на наставу у учионици, и изискује другачији приступ и начин организације, што доводи до немогућности „пресликавања“ наставе у учионици на дигитално окружење;
- Успешно реализовање онлајн наставе захтева прилагођавање на

различитим нивоима, укључујући све актере у образовном процесу;

- Уколико се настава реализује путем платформи за видео-конференције у реалном времену, по мишљењу наставника, оптимално време трајања часа не би требало да буде дуже од 30 минута, јер је ученицима (али и наставницима) напорно да у континуитету буду укључени у шест или седам школских часова;
- С друге стране, уколико онлајн час траје 30 минута или краће, тешко је реализовати постављене циљеве, поготову уколико се настава реализује са већим бројем ученика (целим одељењем);
- Приликом планирања и организовања онлајн наставе, веома је важно оптимизовати радно оптерећење и укупно време које деца и наставници проводе испред екрана;
- Настава у онлајн окружењу изискује редефинисање више аспеката наставног процеса, важно је јасно разлучити шта је неопходно, шта важно, а шта пожељно да ученици развију, као и распоред, динамику оцењивања постигнућа ученика;
- Из перспективе ученика, родитеља, али и самих наставника, важно је да сви наставници у школи користе исту платформу или систем за управљање учењем и алат за видео-конференције (када се настава реализује онлајн);
- С обзиром на то да се радно оптерећење наставника током наставе на даљину значајно повећало, што је дугорочно гледано неодрживо, неопходно је оптимизовати га;

- Комбинована настава може да буде захтевнија за наставнике и ученике него настава на даљину, односно онлајн настава;
- Настава емитована на каналу Јавног медијског сервиса или ТВ-настава, ма колико квалитетна, не може да буде замена за наставу у учионици, нити за онлајн наставу, јер је у супротности са базичним теоријским принципима (активног) учења;
- Неопходно је да ТВ часови буду усклађени са програмом наставе и учења и прилагођени прописаним исходима и стандардима;
- Уколико су квалитетни, ТВ часови могу да буду корисна допуна редовном наставном процесу, поготову током утврђивања градива;
- ТВ настава, као једини облик наставе, може да буде корисна као привремено решење у ванредним околностима, за оне ученике који нису у могућности да похађају наставу ни на један други начин. Онлајн настава подразумева да свако дете има могућност да је похађа, односно да је превазиђен дигитални јаз између ученика различитог СЕС-а;
- Успешна сарадња предметних наставника унутар колектива, размена идеја и ресурса и међусобна подршка унапређују квалитет наставног процеса;
- Онлајн настава у ванредним околностима, по мишљењу све три циљне групе, мање је квалитетна него настава у учионици. Од пресудног значаја за осигурање квалитета онлајн наставе јесте добра припрема на системском нивоу (што укључује бројне факторе), али и добра припрема за час;
- Ради уштеде времена, било би корисно да наставници располажу збирком квалитетних сценарија за онлајн часове, прилагођени програму наставе и учења из појединих предмета;
- Наставницима би требало учинити доступном листу (бесплатних) дигиталних алата за различите намене, односно циљеве током наставног процеса (нпр. за оцењивање, групни рад, мини-анкете итд.);
- Коришћење различитих дигиталних алата за аутоматско оцењивање одговора ученика и слање повратне информације штеди време наставнику и процес оцењивања чини ефикаснијим;
- Наставник не би требало да буде доступан ученицима 24 сата дневно, јер су искуства показала контрапродуктивност и неодрживост тога на дуге стазе, како за наставнике, тако и за ученике.

2. ПРЕПОРУКЕ ЗА СТРУЧНО УПУТСТВО ЗА ПРУЖАЊЕ ПЕДАГОШКЕ, ПСИХОСОЦИЈАЛНЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ ПОДРШКЕ УЧЕНИЦИМА ТОКОМ НАСТАВЕ У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА

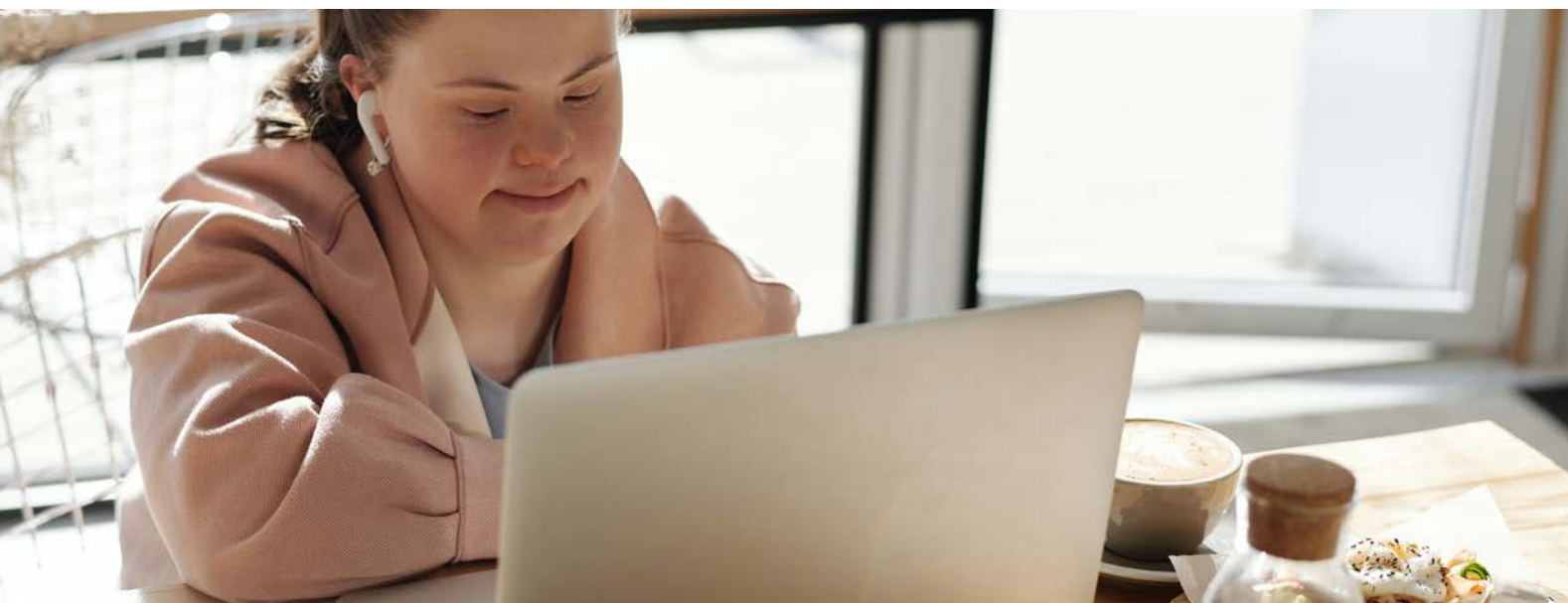
Током наставе на даљину у ванредним околностима, као што је пандемија коронавируса, ученицима су неопходни различити облици подршке, како од стране родитеља, односно чланова породице, тако и од стране наставника и психолошко-педагошке службе. Заправо, успешна реализација наставе на даљину подразумева пружање одговарајуће подршке и наставницима и родитељима, као кључним актерима васпитно-образовног процеса. Стручно упутство је неопходан алат за све актере у образовном систему који ће им пружити одговарајуће смернице о томе на који начин да реагују у оквиру својих одговорности у ситуацијама реализације наставе у ванредним околностима. Оно упутство треба да уважи следеће препоруке:

ПЕДАГОШКА ПОДРШКА

- Технички предуслови јесу нужни, али не и довољни за успешну реализацију онлајн наставе, поготову ако се има у виду да неки наставници који су поседовали дигиталне уређаје, ипак нису

реализовали онлајн наставу у реалном времену, већ су делили материјале са ученицима и комуницирали путем имејла и/или сервиса за чет;

- За смислену и ефикасну употребу дигиталне технологије у настави, осим општих дигиталних компетенција, неопходне су и оне специфичне за професију наставника. Оне осим техничких, укључују и педагошка и предметна знања, као и позитивне ставове и уверења наставника према онлајн настави;
- Наставницима је неопходно обезбедити континуирану обуку за коришћење дигиталних алата у настави, као и континуирану педагошку и техничку подршку у њиховој употреби у настави;
- Добро познавање дигиталних алата и платформи за учење од стране наставника није само по себи циљ, као ни опскрбљеност ученика дигиталним ресурсима; дешавало се да наставници са напредним дигиталним вештинама не успеју да мотивишу и ангажују ученике на прави начин. Зато је најважније, по мишљењу наставника, пронаћи начин да се сви ученици укључе у наставни процес, подстаћи код њих

жељу да самостално уче и истражују у дигиталном окружењу, креирају дигиталне садржаје и користе њихове различите потенцијале за учење;

- Осим одговарајућих дигиталних уређаја, наставницима су неопходни и квалитетни дигитални ресурси за поједине предмете који су усклађени са исходима и природом наставног садржаја;
- Израда квалитетних дигиталних ресурса за потребе наставе требало би да буде облик институционалне подршке;
- Онлајн настава омогућава већу и квалитетнију употребу дигиталних уџбеника који у традиционалној настави нису нашли своју праву примену;
- Неопходно је у оквиру свих наставних предмета радити на развоју дигиталних компетенција ученика, са посебним нагласком на вештинама колаборације у онлајн

окружењу, креирању садржаја у дигиталном формату;

- Користити потенцијале онлајн наставе за развијање сложенијих међупредметних компетенција ученика које није једноставно развијати током наставе у учионици;
- Користити могућности дигиталне технологије за реализацију пројектне наставе која је обавезан део програма наставе и учења на свим нивоима обавезног образовања, а која сама по себи подразумева коришћење дигиталних алата;
- Класична предавачка или рецептивна настава демотивише ученике за учење и праћење наставе у традиционалном, а још више у онлајн окружењу за учење;
- Због одсуства непосредне комуникације и контакта очима, током онлајн наставе деца брже губе фокус и теже им је да током дужег времена буду концентрисана и усредсређена, па је неопходно

осмислити наставне активности које ће, у што већој мери, децу одржати заинтересованом и будном;

- У онлајн окружењу смањује се удео предавачке улоге наставника, она поприма облик организационе, менторске;
- За реализовање наставе у дигиталном окружењу, наставницима су неопходне вештине дизајнирања и креирања наставних садржаја;
- Овај вид наставе требало би да буде осмишљен тако да се, што је могуће више, минимизују ефекти дистракција које су саставни део онлајн окружења. Потребно је осмислити наставни процес тако да сваки ученик буде фокусиран на задатак, активан и ментално ангажован;
- Настава у дигиталном окружењу омогућава индивидуализацију наставног процеса, као и процеса оцењивања, што је важно за све ученике, а поготову за оне са тешкоћама у развоју/учењу;

- Ученици (поготову млађег узраста) требало би да користе онлајн наставу уколико желе да прошире и продубе своја знања, а никако да им се иста намеће као обавезан и једини начин рада;
- Градиво које је неопходно да усвоје сви ученици, требало би да се обрађује у оквирима редовне наставе, заједно са наставником (не може се препустити ученицима да га самостално усвоје);
- С обзиром на то да се настава у учионици често само „пресликава“ на дигитално окружење, важно је континуирано унапређивати опште педагошке компетенције наставника (осмишљавање и дизајниране активне наставе, израда квалитетног сценарија за час, мотивисање ученика током наставног процеса, унапређивање квалитета оцењивања образовних постигнућа ученика итд.);
- Планирање наставе потребно је прилагодити условима рада у ванредним околностима: редуковати програме наставе и учења, наставне садржаје, редефинисати исходе учења;
- Додатна образовна подршка може бити потребна свим ученицима, а не само онима који имају тешкоће у учењу, укључујући и оне са високим школским постигнућем, који такође могу да наиђу на потешкоће прилагођавања на ново образовно окружење;
- Током наставе на даљину, додатна образовна подршка родитеља пресудна је за ученике из осетљивих социјалних група, оне са различитим (вишеструким) тешкоћама, који похађају специјалне школе;

ПСИХОЛОШКА ПОДРШКА

- У циљу лакшег и бржег савладавања наставног градива, неким ученицима потребна је и психолошка подршка, поготову током пандемије (нпр. ученицима чији су родитељи радили у „ковид зони“, онима чији су чланови породице или они сами оболели од коронавируса итд.);
- Иако данашња деца почињу да користе дигиталне уређаје и интернет у све млађем узрасту, требало би имати у виду да је некој од њих тешко да се адаптирају на онлајн окружење за учење (не само у ванредним, већ и у регуларним околностима);
- Психолошка подршка обично је потребна: стидљивим ученицима, анксиозним, онима који нису довољно продорни или имају страх од јавног наступа, ученицима који (претерано) брину због школског постигнућа и оцењивања, онима који су имали негативна искуства на интернету током онлајн наставе итд.
- Важно је обезбедити психолошку подршку деци која се суочавају са било којом врстом тешкоћа током процеса онлајн наставе (нпр. проблеми у савладавању градива, са мотивацијом за учење, организацијом итд.);
- Додатну пажњу требало би обратити на породице, односно ученике, чији родитељи нису у стању да им буду извор подршке током онлајн наставе, из различитих разлога (нпр. не поседују одговарајуће компетенције, укључујући и дигиталне, преокупирани су другим обавезама, имају проблеме са менталним здрављем итд.);
- Родитељима би требало омогућити комуникацију са наставницима појединих предмета, посебно ако ученик има проблем у савладавању градива тог предмета;
- Наставницима је такође веома важно да током наставе на даљину имају континуиране повратне информације од стране родитеља/ других законских заступника деце о активностима и напредовању ученика, поготову када је реч о деци са тешкоћама у учењу/ развоју;
- Деци са тешкоћама, према искуствима наставника разредне наставе у специјалним школама, веома је важан контакт уживо и непосредна интеракција са вршњацима, чак и уколико нису у могућности да у њој активно учествују (нпр. код неких врста тешкоћа које укључују проблеме у вербалној комуникацији);
- За децу са тешкоћама у развоју/ учењу, која похађају специјалне школе, веома су важни индивидуални третмани и персонализован приступ, које им могу пружити само стручна или за то обучена лица, а за шта је обично неопходан директан контакт уживо;
- Родитељи најчешће не поседују знања за пружање стручне образовне подршке деци са озбиљнијим тешкоћама и зато је неопходно да добију одговарајућу додатну подршку у ситуацијама када су главни носиоци образовног процеса или посредници између наставника и деце (што је био чест случај током пандемије);

СОЦИЈАЛНА ПОДРШКА

- Наставник треба да успостави квалитетан контакт са сваким учеником и да током наставе у ванредним околностима остварује континуирану комуникацију са родитељима, односно породицом ученика (поготову из социјално осетљивих група);
- Упркос чињеници да су данашњој деци дигитални алати „продужена рука”, они не могу да замене интеракцију (са вршњацима и наставницима) уживо, лицем-у-лице;
- Укључивање камере на дигиталним уређајима (током онлајн наставе) олакшава социјалну и емоционалну размену, као и комуникацију између ученика, ученика и наставника;
- Током онлајн наставе требало би подржати коришћење тзв. социјалне технологије (веб 2.0) која подстиче социјалну интеракцију: дигитални алати за сарадњу и заједнички рад на дељеним документима, форуми интегрисани у системе за управљање учењем, веб-сајтови за друштвено умрежавање, алати за вршњачко оцењивање итд.;
- Настава у онлајн окружењу омогућава рад у групи, тимски рад, али је веома важно да им се

захтеви наставника прилагоде, јер наставници углавном задају ученицима индивидуалне задатке, нарочито приликом сумативног оцењивања;

ПОДРШКА СВЕУКУПНОМ ЗДРАВЉУ И ДОБРОБИТИ УЧЕНИКА

- Континуирано организовати едукативне активности за ученике и родитеље у вези са правилним коришћењем екрана и здравственим последицама прекомерне употребе дигиталних уређаја;
- Подучавати ученике и родитеље конкретним стратегијама управљања временом испред екрана и изради индивидуалног плана коришћења дигиталних уређаја;
- Подучавати ученике облицима понашања у случају изложености негативним искуствима на интернету, упућивати их на конкретне изворе подршке;
- У наставни процес укључити превентивне, ментално-хигијенске активности (нпр. радионице за родитеље и ученике);
- У наставни процес увести физичке активности да уравнотеже углавном седећи начин рада.

ЛИТЕРАТУРА:

Кузмановић, Д (2022): Формално образовање у Србији током пандемије коронавируса, Ужички центар за права детета, Ужице.

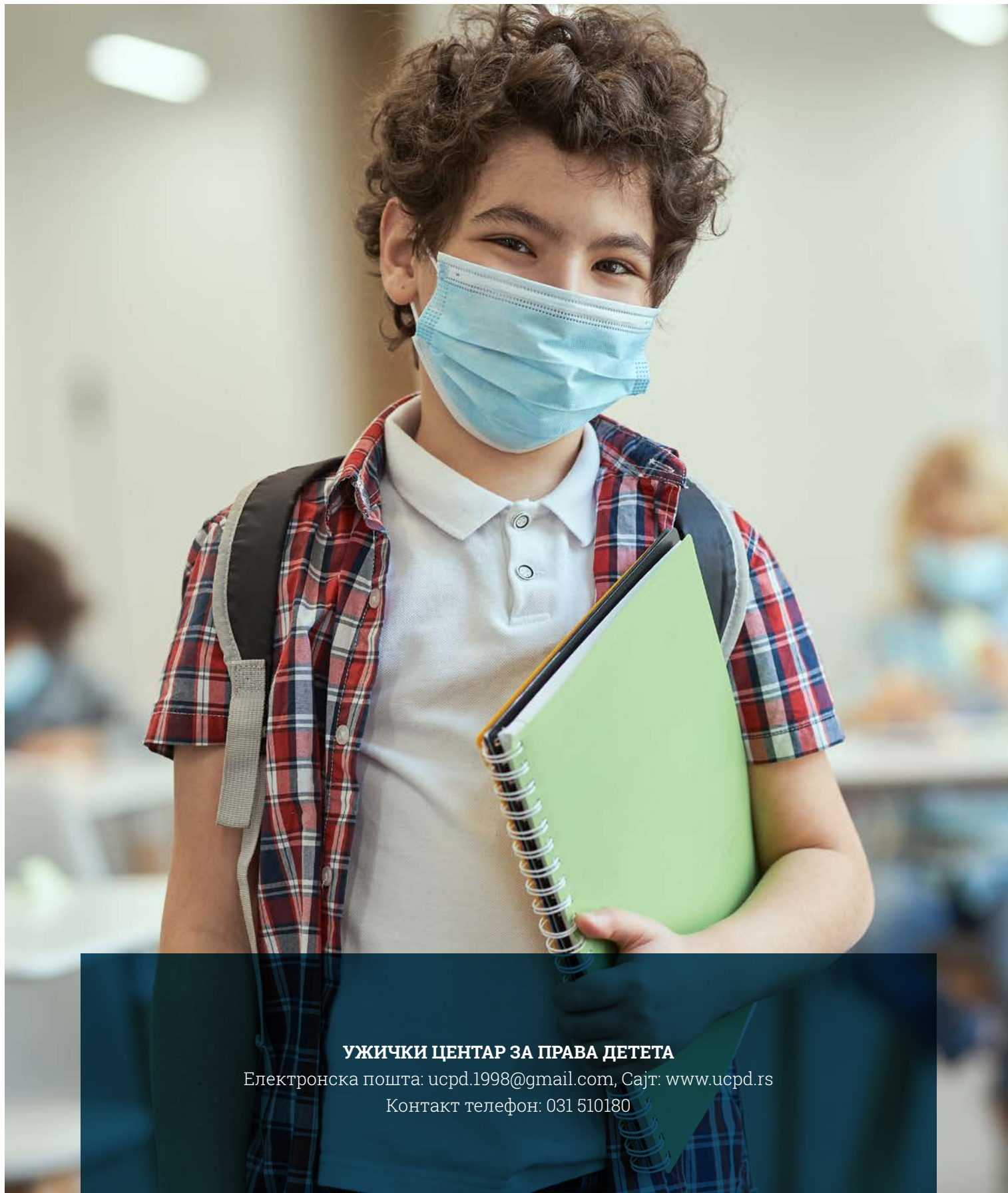
Препоруке УН Комитета за права детета, 2017, Центар за права детета, УЦПД и др. http://cpd.org.rs/wp-content/uploads/2017/11/Preporuke_SRB_web.pdf

Закон о основама система образовања и васпитања, 2017 https://www.paragraf.rs/propisi_download/zakon_o_osnovama_sistema_obrazovanja_i_vaspitanja.pdf

Препоруке деце и младих за надлежне државне органе и институције, Панел младих саветника Заштитника, Панел младих Повереника за заштиту равноправности, Савет деце МОДС-а и Отворени клуб из Ниша, 2018. <https://www.pravadeteta.com/attachments/394-Liflet%20-%20priprema%20343x240mm.pdf>

Vučković-Šahović, N. i dr. (2011): Prava deteta u međunarodnim dokumentima, Zaštitnik građana, Poverenica za zaštitu равноправности, Beograd.

УЖИЧКИ ЦЕНТАР ЗА ПРАВА ДЕТЕТА

Електронска пошта: ucpd.1998@gmail.com, Сајт: www.ucpd.rs

Контакт телефон: 031 510180